

Juryrapport van de Commissie Dissertatieprijs 2022-2023

Den Haag, 17 juni 2024

Geachte bestuur van de vereniging,

Dames en heren,

De Dissertatieprijs is een door de Vereniging ingestelde prijs voor het proefschrift dat de beste bijdrage heeft geleverd aan de belastingwetenschap in Nederland. De prijs wordt eenmaal per twee jaar toegekend. Dit jaar voor de zevende keer.

Voor de beoordeling van de proefschriften stelt het bestuur van de vereniging een onafhankelijke commissie in. Deze keer bestond de commissie uit Claire Wiltink (verbonden aan het ministerie van Financiën en tevens afgevaardigde van de vereniging), Loek van Kalmthout (oud-lid Hoge Raad) en ondergetekende (oud-staatsraad bij de Afdeling advisering van de Raad van State) als voorzitter.

De commissie ontving door tussenkomst van de vereniging 8 proefschriften waarvan de helft is geschreven in het Engels. Hetgeen logisch is, gelet op de Europeesrechtelijke en/of internationaalrechtelijke onderwerpen van deze proefschriften.

De onderwerpen van de proefschriften lopen zeer uiteen. Naast een onderzoek naar een instrumentarium voor het ontwikkelen van een fiscaal verdragsbeleid voor Curaçao zijn er drie proefschriften met nationale onderwerpen en vier proefschriften met een internationaal onderwerp. De nationale onderwerpen gaan over (1) voorlichting door de Belastingdienst, (2) een onderzoek naar de Anbi-categorie religie, spiritualiteit en levensbeschouwing en (3) sfeerovergangen in de winstsfeer. Hoewel de trend de afgelopen jaren is dat veel proefschriften verschijnen over internationaal belastingrecht en Europees belastingrecht, blijkt uit deze proefschriften dat nationale fiscaal-technische onderwerpen zich nog prima lenen voor een proefschrift. Als voorbeeld kan dienen het proefschrift van Brenda Coebergh over sfeerovergangen in de winstsfeer. Een leerstuk dat al heel oud is, maar nog steeds tal van vragen oproept.

De aangeboden proefschriften zijn zowel interessant, verrassend, origineel als van prima kwaliteit. Op de gehanteerde criteria wetenschappelijke relevantie, heldere probleemstelling, onderzoeksmethode en maatschappelijke relevantie scoren verschillende onderzoeken uitstekend.

Om tot een afgewogen oordeel te komen, heeft elk commissielid – na het lezen van de 8 proefschriften – een top drie lijst gemaakt. Opvallend hierbij is dat de commissieleden dezelfde proefschriften aanwezen. Vervolgens is de commissie in gezamenlijk overleg tot een unaniem oordeel gekomen.

De drie proefschriften waar we het over hebben zijn, het proefschrift van Tirza Cramwinckel over de voorlichting door de Belastingdienst in rechtsstatelijke context, het proefschrift van Loes van Hulten over verdragstoepassing voor vennootschappen in een groep en het proefschrift van Mees Vergouwen over de invloed van EU-richtlijnen op het gebied van de directe belastingen op de interpretatie en toepassing van belastingverdragen.

In het proefschrift van Tirza Cramwinckel staat de vraag centraal of de toepassing van het vertrouwensbeginsel bij voorlichting door de Belastingdienst dient te worden herijkt, en zo ja op welke wijze? Deze vraag wordt vanuit zowel vanuit juridisch perspectief als vanuit het burgerperspectief belicht. Het burgerperspectief is ontwikkeld aan de hand van de inzichten uit de taal- en communicatiewetenschap. De actualiteit van het onderwerp en de multidisciplinaire benadering maken dit tot een uitstekend proefschrift en de auteur verdient dan ook een eervolle vermelding.

Het uitgangspunt in het OESO-modelverdrag is de per-entiteit-benadering. In haar proefschrift over verdragstoepassing voor vennootschappen onderzoekt Loes van Hulten of het vanuit het perspectief van de doelen van het OESO-modelverdrag niet beter zou zijn de per-entiteit-benadering in te ruilen voor een groepsbenadering en zo ja, wat betekent dat dan voor de verdragsregels. Gelet op de globalisering en de maatschappelijke discussie over belastingvermijding een actueel onderwerp dat rijk gedocumenteerd en goed geschreven is uitgewerkt. Ook deze auteur verdient een eervolle vermelding.

Dat brengt ons bij het winnende proefschrift. De commissie is unaniem van oordeel dat het proefschrift van Mees Vergouwen het beste voldoet aan de door de commissie gestelde criteria (verdedigd op 6 april 2023 aan de Universiteit Leiden, promotor prof. dr. J. Vleggeert en co-promotor mr. dr. F.A. Engelen).

In het proefschrift staat de vraag centraal wat de invloed van richtlijnen op het gebied van directe belastingen is op de interpretatie en toepassing van belastingverdragen. Een actueel onderwerp gelet op de toenemende invloed van richtlijnen op het nationale en internationale belastingrecht en dan met name de vanaf 2014 in Richtlijnen geïntroduceerde verplichtingen van de lidstaten tot heffen. Deze verplichting tot heffen met als doel belastingvermijding te voorkomen, kan conflicteren met hetgeen in belastingverdragen anders is overeengekomen. Dit roept onder andere vragen op over de samenloop en de onderlinge verhouding tussen het internationale publiekrecht, het recht van de Europese Unie en belastingverdragen. Ook kan de vraag opkomen hoe de interpretatie van een begrip uit de Richtlijn doorwerkt naar een belastingverdrag. Daarbij is ook nog relevant of sprake is van belastingverdragen tussen lidstaten en derde landen. Al met al weerbarstige vragen die de auteur zichzelf stelt.

De commissie is van mening dat Mees Vergouwen er uitstekend in is geslaagd dit weerbarstige onderwerp consequent uit te werken. De auteur weet door een systematische opbouw de lezer mee te nemen in zijn betoog en bij de les te houden. Dat begint al in onderdeel I waarin de auteur de kaders schetst van het internationale publiekrecht en concludeert dat een Richtlijn als een bron van internationaal publiekrecht kwalificeert. Ook besteedt de auteur, voor zover voor het onderwerp van zijn proefschrift van belang, uitvoerig aandacht aan het recht van de Europese Unie.

Vanuit deze twee perspectieven, het internationale publiekrecht en het recht van de Europese Unie onderzoekt Vergouwen het effect van richtlijnen op belastingverdragen, zowel voor wat betreft de interpretatie als de toepassing van belastingverdragen. Het proefschrift mondt ten slotte uit in een aantal aanbevelingen met als doel te voorkomen dat in de toekomst belastingverdragen tussen Lidstaten een obstakel vormen voor het bereiken van het resultaat van Richtlijnen.

Het proefschrift is prettig geschreven en uitgebreid gedocumenteerd. Dit maakt dat het proefschrift niet alleen voor theoretici interessant is, maar dat het ook voor de praktijk een waardevolle aanvulling is. Daar komt nog bij dat het onderwerp ook voor andere landen dan Nederland relevant is. Terecht is het proefschrift dan ook in de Engels geschreven.

Kortom, Mees Vergouwen heeft met zijn proefschrift een belangrijke bijdrage geleverd aan de ontwikkeling van de fiscale wetenschap in Nederland en daarbuiten.

De Commissie

J.J.M. Jansen

C.J. Wiltink

L.F. van Kalmthout